

Federal Almanya Cumhuriyeti su hukukuna bakış

Hazırlayanlar: Katrin Tiroch ve Adele Kirschner, Yabancı Kamu Hukuku ve Devletler Hukuku Max Planck Enstitüsü, Heidelberg

Federal hukuk

Yasama erki

Federalizm reformu çerçevesinde yasama yetkilerinde ancak 2006 yılında yapılan yeni düzenleme ile - çerçeve yasamanın kaldırılması ve şimdiye kadar orada düzenlenmiş olan siyasi alanların Anayasa'nın (GG) 74. maddesine aktarılmasıyla - federal devlet su kaynaklarına ilişkin kapsamlı düzenlemelere gitme imkânına kavuşmuştur (Madde 74 No. 32 GG).¹ Ancak tesis ve maddeyle ilgili düzenlemeler söz konusu olmadığı sürece eyaletlerin federal mevzuattan farklı düzenlemeler yapma imkânı bulunmaktadır (Madde 72 III No. 5 GG).

Aşağıda Alman su hukukunun merkezi hukuk kaynakları sıralanmıştır.

Su Kaynakları Kânunu (WHG) [Resmi gazete 2009 No. 51, Sf. 2585 v.d./ Sartorius I No. 845]

Su kaynaklarının düzenlenmesine ilişkin yeni kânun (Su Kaynakları Kânunu - WHG), 01.03.2010 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu kânun, federalizm reformu çerçevesinde genişletilen erkler temelinde federal devlet su hukukunu yeniden düzenlemektedir.²

WHG'nin yeni düzenlemesi, aşağıdaki merkezi hedefleri gütmektedir:

- Şimdiye kadar yürürlükte olan çerçeve hukuk yerine komple düzenlemeler getirilmesi;
- Su kaynakları yönetiminin şimdiye kadar eyalet hukukuyla belirlenen kısımlarının federal hukuka aktarılması;
- AB hukukuna dayalı bağlayıcı hükümlerin ülke çapında tek tip mevzuatla hayata geçirilmesi;
- Karmaşık su hukuku mevzuatının anlaşılabilirliğinin ve pratikte uygulanabilirliğinin daha iyi hale getirilmesi amacıyla su hukukunun sistematikleştirilmesi ve basitleştirilmesi.³

WHG, yerüstü doğal suları, kıyı suları ve yeraltı sularına yönelik § 2 I uyarınca geçerlidir. Kânun, su kaynakları yönetimine (su miktarları ve su kalite yönetimi) ilişkin temel hükümler içermektedir.⁴ § 1 WHG uyarınca kânun, doğal suların kalıcı yönetimi ile bunun ekosistemin bir parçası, insanın hayat kaynağı, hayvan ve bitkilerin yaşam sahası olarak ve faydalanabilir kaynak olarak korunmasına yöneliktir.

Doğal sular esasen devlet tarafından, ilgili sular idareleri tarafından yönetilmektedir.⁵ Doğal suların korunmasının sağlanması açısından doğal suların kullanımı bir kaç

¹ Ayrıca bkz. *Becker*, Das neue Umweltrecht 2010, Münih 2010, 9, 28.

² Federal Çevre Dairesi'nin Almanya'daki su kaynakları yönetimine ilişkin broşürü, Berlin 2010, 35.

³ Ayrıca bkz. Resmi Gerekçeler, BT-Drs. 16/12275 Tarih: 17.03.2009, 40.

⁴ Federal Çevre Dairesi'nin Almanya'daki su kaynakları yönetimine ilişkin broşürü, Berlin 2010, 35.

⁵ Ayrıca bkz. *Breuer*, Öffentliches und privates Wasserrecht, 3. Baskı Münih 2004, 127.

istisna dışında resmi izne tâbidir (bu ilgili sular idaresinin inisiyatifine bağlıdır).⁶ Kânun, 9. maddesinde hangi faaliyetlerin WHG'ye uygun düşen yararlanma anlamına geldiğini sıralamaktadır.

WHG, tüm doğal sular için (yerüstü doğal suları, kıyı suları, yeraltı suları) AB Su Çerçeve Yönetmeliği'nin hükümlerine uygun ve 2015 yılına kadar ulaşılması gereken yönetim hedeflerini formüle etmektedir. Örneğin yerüstü doğal sularının 2015 yılına kadar iyi bir kimyasal ve ekolojik duruma gelmesi gerekmektedir.⁷

WHG § 23 ile federal hükümete su kaynakları yönetimine ilişkin kararname çıkarma yetkisi tanınmaktadır. Bu kararname çıkarma yetkisi, federal devlete, yasal şartların somutlaştırılmasının yanısıra Avrupa Birliği'nin yasal hükümlerini ülke çapında tek tip uygulamayla ve hızlı biçimde hayata geçirme imkânını da tanımaktadır.

WHG 3. bölümünde su kaynakları yönetimine ilişkin çok sayıda özel hükümler içermektedir. Burada suları tehdit edici maddelerin tesise ilişkin kullanımına (§§ 62 v.d. WHG), atık su tesislerinin kurulumu ve işletilmesine (§ 54 v.d. WHG), doğal suların korunmasından sorumlu kişilerin tâyinine (§§ 64 v.d. WHG), doğal suların genişletilmesine (§§ 67 v.d. WHG), su baskınlarından korunmaya (§§ 72 v.d. WHG) ve su koruma bölgelerinin belirlenmesine (§ 51 WHG) yönelik hükümlerin altını çizmek gerekmektedir.

Atık Su Vergi Kânunu (AbwAG) [Resmi gazete 2005 I, Sf. 114; Değişiklik Resmi gazete 2009 I, Sf. 2585/ Sartorius E No. 846]

Atık Su Vergi Kânunu (AbwAG) atık suların doğal sulara akıtılması için alınacak vergiyi düzenlemektedir. Bu vergi, akıtılan maddelerin miktar ve zarar derecesine göre belirlenmekte olup (AbwAG § 3'e ek), mümkün olduğunca daha az atık suyun doğal sulara akıtılmasını ekonomik açıdan teşvik amacını gütmektedir.⁸ Bu vergi eyaletlere ödenmekte olup, su kirliliği kontrolü için kullanılması gerekmektedir.⁹

AbwAG, masrafların karşılanması için çevre ve kaynak masraflarının da benimsenmesini öngören AB Su Çerçeve Yönetmeliği hükmünü göz önüne almaktadır.¹⁰

Atık Su Kararnamesi [Resmi gazete 2004 I, Sf. 2625; Değişiklik Resmi gazete 2009 I, Sf. 2585/ Sartorius E No. 845a]

1976 yılından bu yana atık suların doğal sulara akıtılması ve böylelikle de atık su akışı, atık sudan kaçınılması ve atık su işlenmesi için ülke çapında geçerli asgari talepler ortaya konulmaktadır.¹¹

Bunlar bugün WHG § 57 ile düzenlenmektedir. Söz konusu asgari taleplere mevcut teknik standartlar temel teşkil etmektedir. Atık suların doğal sulara akıtılmasına ilişkin

⁶ § 8 WHG.

⁷ § 27 I No. 2 WHG.

⁸ Federal Çevre Dairesi'nin Almanya'daki su kaynakları yönetimine ilişkin broşürü, Berlin 2010, 37.

⁹ §§ 1, 13 WHG.

¹⁰ Bkz. Su Çerçeve Yönetmeliği Madde 9 I.

¹¹ Federal Çevre Dairesi'nin Almanya'daki su kaynakları yönetimine ilişkin broşürü, Berlin 2010, 84.

talepleri içeren kararname (Atık Su Kararnamesi), atık suların hem doğrudan hem de dolaylı olarak akıtılmasına ilişkin talepleri düzenlemektedir.¹²

Söz konusu talepler, çok sayıda kararname ekinde ilgili alan ve sektöre göre düzenlenmektedir. Atık Su Kararnamesi, AT hukukunun atık suya ilişkin teknik taleplerinin hayata geçirilmesine de hizmet etmektedir [örneğin Doğal Suları Koruma Yönetmeliği (2006/11/AT)].

Yeraltı Suları Kararnamesi [Resmi gazete I, Sf. 1513/ Sartorius No. 845b]

16.11.2010 tarihinde yeni Yeraltı Sularının Korunması Hakkında Kararname (GrwV) yürürlüğe girmiştir. Bu kararname 18.03.1997¹³ tarihli Yeraltı Suları Kararnamesi'ni yürürlükten kaldırmış ve 2006/188/AT numaralı Yeraltı Suları Bağlaşık Yönetmeliği'nin ulusal hukuka tamamen uyumunu gerçekleştirmiştir. Kararname yeraltı suyu gövdelerinin belirlenmesi, tarifi ve kontrol şartlarını içerirken evvela 22.12.2013 tarihine kadar ve sonrasında her altı yılda bir yeraltı suyu gövdelerinin durumunun tarifini ve tahkikini öngörmektedir.¹⁴ Bunun yanı sıra yeraltı suyunun miktar ve bilhassa kimyevi durumunun mütalaa, tahkikat, sınıflandırma ve gözetimi için kriterler standardize edilir. Doğal suların durumunun gözlem ve sınıflandırılması WHG § 47'de formüle edilen yeraltı suları yönetim hedeflerine ulaşıp ulaşılmadığının özellikle kontrolü bakımından önem taşımaktadır.¹⁵ Yetkili kurumun gözetimi esnasında bir yeraltı suyu gövdesinin WHG § 47' ye göre yönetim hedeflerine ulaşılmaması riskini tespit etmesi halinde yetkili bu kurum § 3 I GrwV gereği bu yeraltı suyu gövdesini tehlike altında olarak sınıflandırmak mecburiyetindedir. Böylesi bir durumda yetkili kurum etkilenen yeraltı suyu gövdesindeki zararlı madde konsantrasyonlarının mevcut ve artan eğilimini kararname dairesinde tahkik etmek ve yine eğilimi tersine çevirmek için gerekli tedbirleri almakla mükelleftir.¹⁶

Yerüstü Suları Kararnamesi [Resmi Gazete I Sf. 1429]

26.07.2011 tarihinde Yerüstü Suları Kararnamesi (OGewV) yürürlüğe girmiştir. OGewV § 1'e göre kararname yerüstü sularının korunması ve kullanımlarının iktisadi analizini hedeflemektedir. Kararname bugüne kadar geçerli olan eyalet kararnamelerinin yerini almış ve böylece yerüstü sularının federal düzeyde koruma seviyesi sağlanmasına hizmet etmiştir. Fakat kararname her şeyden önce benzeri doğal suların korunmasına yönelik Avrupa hukuki şartlarının uyumuna hizmet etmektedir. Bunlar arasında özellikle Çevre Kalite Normları Hakkında Yönetmelik,¹⁷ Kimyasal Analiz İçin Teknik Vasıfların Tespitine Yönelik Yönetmelik ve doğal suların durumunun gözetimi¹⁸ ve yine Su Çerçeve Yönetmeliği'nin II, III, V nolu ekleri¹⁹ yer almaktadır. OGewV yerüstü sularının özellikleri konusunda taleplerde bulunmakta ve yetkili kurumu doğal suların kirlenmesini tahkik etmek, hüküm vermek veya toprak hukuku mevzuatı gereği evvelce verilmiş olunan hükümleri gözden geçirmek ve icabı

¹² Federal Çevre Dairesi'nin Almanya'daki su kaynakları yönetimine ilişkin broşürü, Berlin 2010, 84.

¹³ Yeraltı Suları Kararnamesi [Resmi Gazete. 1997 I, Sf. 542/ Sartorius E No. 845b].

¹⁴ Ayrıca bkz. § 2 I ile bağlantılı olarak Ek 1 No. 1, Yeraltı Suları Kararnamesi.

¹⁵ *Schütte/Winkler*, Aktuelle Entwicklungen im Bundesumweltrecht Berichtszeitraum 21.10.2010-7.12.2011, ZUR 2011, 98 (100).

¹⁶ Ayrıca bkz. § 10 Yeraltı Suları Kararnamesi.

¹⁷ 2008/105/AT numaralı yönetmeliği.

¹⁸ 2009/90/AT numaralı yönetmeliği.

¹⁹ 2000/60/AT numaralı yönetmeliği. Avrupa hukuki şartları hakkında daha fazla bilgi için, bkz. 'İlgili Avrupa Hukuku (Doğal su politikası)' Sf. 7 v.d.

halinde güncelleştirmekle görevlendirmektedir.²⁰ Buna ek olarak kararname yerüstü sularının kimyasal ve ekolojik durumunun ve yine yerüstü sularının ekolojik potansiyelinin doğal suların türleri bağlamında sınıflandırılması için somut değerlendirme kriterleri tespit etmiştir.²¹ Kararname bunun dışında yerüstü su gövdelerinin kategorilenmesi, tiplenmesi ve sınırlarının belirlenmesine ve yine su kullanımının ekonomik analizine yönelik düzenlemeler içermektedir.²²

Uzun Mesafe Boru Hattı Kararnamesi [Resmi gazete 2002 I, Sf. 3777, 3809 Değişiklik Resmi gazete 2009 I, 2585]

Uzun mesafe boru hattı tesislerine ilişkin bu kararname, uzun mesafe boru hattı tesislerine yönelik olarak insanları ve çevreyi zararlı etkilerden korumaya hizmet edecek talepler getirmektedir.

Uzun mesafe boru hattı tesisleri örneğin çevre ile uyumluluk kontrolünü düzenleyen kânun uyarınca planlama prosedürüne veya planlama iznine tâbi olan tesislerdir.²³

Federal Toprak Koruma Kânunu [Resmi gazete 1998 I, Sf. 502 Değişiklik Resmi gazete 2004 I, Sf. 3214/ Sartorius I No. 299]

Federal Toprak Koruma Kânunu, topraktaki zararlı değişiklikler veya kirlenmiş sahalardan yüzünden meydana gelen yeraltı suları hasarlarının ıslahından, buna yol açanın ve onun tüm hakta haleflerinin, arsa sahibinin, eski sahibinin, mülkiyetten ferâgat edenin, ayrıca ticari hukuktan kaynaklanan yükümlünün resmi makamlar tarafından yükümlü tutulabilmelerini düzenlemektedir.²⁴ Islah talebi, su hukukundan kaynaklanmaktadır.²⁵

Deterjan Kânunu [Resmi gazete 2007, I, Sf. 600]

Deterjanların çevreye uyumluluğuna ilişkin kânun (Deterjan Kânunu), deterjanların üretiminin, etiketlenmesinin ve satışının düzenlenmesine ilişkin hükümler içermektedir. Kânun ayrıca bu maddelerin çevreye uyumluluğuna ilişkin talepler getirmektedir. Bir ürünün, örneğin doğal suları tehdit edici madde içeriyor olması yüzünden bu talepleri yerine getirmiyor olması halinde, ürünün piyasaya sürülmesi yasaklanabilmekte veya sınırlanabilmektedir.²⁶ Kânun, 648/2004 nolu (AT) deterjan karararnamesini tamamlayıcı niteliktedir [31.03.2004 tarihli resmi gazete. L. 104/1, 25.06.2009 tarihli resmi gazete L. 164/3 ile son değiştirme].

Enfeksiyondan Koruma Kânunu (IfSG) [Resmi gazete 2000 I, Sf. 1045 Değişiklik Resmi gazete 2009 I, Sf. 2091/ Sartorius E No. 285]

İnsanları enfeksiyon hastalıklarına karşı koruma ve bunlarla mücadeleyi öngören kânun (Enfeksiyondan Koruma Kânunu), 7. kısmında insanların kullanacağı suyun ve

²⁰ Ayrıca bkz. § 4 I Yerüstü Suları Kararnamesi.

²¹ Ayrıca bkz. § 5, 3 ve 4 Numaralı eklerle bağlantılı olarak; § 6, 7 Numaralı ekle bağlantılı olarak Yerüstü Suları Kararnamesi.

²² Bkz. Madde 3 I ile bağlantılı olarak ek 1 ve Madde 12 Yerüstü Suları Kararnamesi.

²³ Ayrıca bkz. § 2 II Uzun Mesafe Boru Hattı Kararnamesi.

²⁴ § 4 III Federal Toprak Koruma Kânunu.

²⁵ § 4 IV Federal Toprak Koruma Kânunu.

²⁶ Ayrıca bkz. § 6 Deterjan Kânunu.

yüzme havuzlarının suyunun özelliklerine ve atık su imhasına ilişkin hükümler içermektedir.²⁷

İçme suyu kalitesinden beklenen, bunun içilmesi veya başka türlü kullanımında insan sağlığının özellikle de hastalık mikropları yüzünden zarar görmemesidir.

Ayrıca yerel atık suyun imhasında hijyenik şartlar öne sürülmektedir. Buna göre, genelde belediyeler veya belediye birlikleri olmak üzere atık su imhasıyla görevli olanlar,²⁸ atık suyu insan sağlığının hastalık mikropları yüzünden zarar görmeyeceği şekilde imha etmekle yükümlüdürler.²⁹

İçme Suyu Kararnamesi [Resmi gazete 2001 I, Sf. 959 Değişiklik Resmi gazete 2006 I, Sf. 2407, 2455]

İçme Suyu Kararnamesi, AT İçme Suyu Yönetmeliği'ni hayata geçirmektedir. Bu kararname, insanların kullandığı suyun (içme suyunun) ve gıda maddeleri üreten işletmelerde kullanılan suyun kalitesine ayrıca içme suyu işleme tesislerine yönelik özel şartlar koymaktadır.³⁰

Kararname özellikle de içme suyunun özelliklerine, su tedarik işletmelerini işletenlerin yükümlülüklerine ve işletmecinin sağlık daireleri tarafından hijyenik hususlarda denetimine yönelik hükümler içermektedir.³¹ Kararname ayrıca sağlığa zararlı maddeler ve hastalık mikropları için sınır değerler koymakta ve yapılacak kontrollerin sıklığını ve kapsamını belirlemektedir.³² Sınır değerler AB İçme Suyu Yönetmeliğine uygundur.

Gübre Kararnamesi [Resmi gazete 1996 I, Sf. 118, Resmi gazete 2006 I, Sf. 20 ile değiştirme]

Eski Gübre Kânunu [Resmi gazete 1977 I, Sf. 2134] temelinde çıkarılan Gübre Kararnamesi ile doğal suların özellikle de tarımsal kaynaklardan gelen nitrat yüzünden kirlenmesine karşı daha iyi bir koruma sağlanması amaçlanmaktadır. Gübre Kararnamesi ayrıca AT Nitrat Yönetmeliği'nin hayata geçirilmesine hizmet etmektedir. Eski Gübre Kânunu'nun yerine 2009 başında yeni Gübre Kânunu [Resmi gazete 2009 I, Sf. 54] getirilmiştir.

²⁷ Bkz. §§ 37 v.d. IfSG.

²⁸ WHG § 56 uyarınca atık su imha görevinin tam olarak sınıflandırılması eyalet hukuku mevzuatına tâbi bulunmaktadır. Eyaletlerin su kânunlarına göre atık su imhası esasen belediyeler veya belediye birliklerinin görev alanı dahilindedir (ayrıca bkz. § 45b Baden-Württemberg Su Kânunu; Madde 34 Baviera Su Kânunu).

²⁹ § 41 IfSG.

³⁰ Ayrıca bkz. Kısım 2 ve 3 İçme Suyu Kararnamesi.

³¹ Ayrıca bkz. §§ 4 v.d., 13 v.d., 18 İçme Suyu Kararnamesi.

³² Ayrıca bkz. §§ 5 v.d., 14 İçme Suyu Kararnamesi.

Eyalet hukuku

Eyaletlerin mevzuatı, yetki dağılımının yeniden düzenlenmesinden sonra da federal devletin mevzuatını uygulamak ve tamamlamak suretiyle önemini korumaktadır. Bu özellikle de federal devletin ülke çapında tek tip bir uygulamaya gerek görmediği alanlar için geçerli olmaktadır. Bu alanları eyaletler eskiden olduğu gibi yine eyalet mevzuatı ile doldurabilmektedir.³³ Bu nedenle tüm eyaletlerin su kânunlarını yeni WHG'ye uyarlamaları gerekmektedir.³⁴

Eyalet su kânunları

Eyaletlerin Anayasa'nın (GG) 73 III maddesiyle kendilerine tanınan uygulamadan sapma yetkisini ne ölçüde kullanacakları ve federal hukuki düzenlemelerin yerine kendi düzenlemelerini ne ölçüde koyacakları veya ne ölçüde bununla tamamlayacakları, WHG'nin henüz 01.03.2010 tarihinden bu yana yürürlükte olması nedeniyle hâlihazırda açıklığa kavuşmamıştır.

Çok sayıda eyaletin kendi hukuki uygulamalarına göre doğal sulardan su alınmasında ücret tahsil edilmektedir (örn. bkz. § 17a Baden-Württemberg Su Kânunu, § 16 Mecklenburg Vorpommern Eyaleti Su Kânunu, § 1 Saarland Yeraltı Suları Kullanımı Ücret Kânunu). Ücrete tâbi olan suyu alandır,³⁵ yani kamusal su tedariginde masrafları tüketiciye yansıtan tedarik şirketidir.³⁶ Su alım ücretleri sıkça doğal suların korunması çalışmalarına harcanmaktadır.³⁷ Hatta bu özel amaçlı kullanım kısmen eyalet yasalarında da açıkça öngörülmektedir (örn. bkz. Saarland Yeraltı Suları Kullanımı Ücret Kânunu).

Belediye tüzükleri

Belediyeler de tüzük çıkarma otonomisi çerçevesinde bağlayıcı hükümler çıkarabilmektedir. Örneğin atık su ücretlerini belirleyebilmekte ve belediyeye ait su tedarik ve atık su imha sistemine bağlanması yükümlülüğünü getirebilmektedirler.³⁸

İlgili Avrupa hukuku (Doğal su politikası)

Avrupa Birliği (AB), çevre koruma alanında bunun sınır ötesi karakteri yüzünden giderek artan biçimde faaliyet göstermektedir. Doğal suların korunması ve doğal su yönetimi bunda büyük yer tutmaktadır. Bu nedenle Avrupa hukukuna dayalı şartlar, üye ülkelerin milli su hukuku ve su yönetimine büyük etki etmektedir. Alman su hukukunun geniş bir bölümü, Avrupa hukukuna dayalı hükümlerden etkilenmekte olup, Avrupa hukukuna dayalı şartları tamamlayıcı nitelik taşımaktadır. Aşağıda Avrupa hukukuna dayalı ilgili hükümlere kısaca yer verilmiştir.

³³ Egner/ Fuchs, Naturschutz- und Wasserrecht 2009 - Schnelleinstieg für Praktiker, Münih 2009, 339.

³⁴ Egner/ Fuchs, Naturschutz- und Wasserrecht 2009 - Schnelleinstieg für Praktiker, Münih 2009, 339.

³⁵ Ayrıca bkz. §§ 3 I, 1 I Saarland Yeraltı Suları Kullanımı Ücret Kânunu.

³⁶ Ayrıca bkz. Breuer, Öffentliches und privates Wasserrecht, 3. Baskı Münih 2004, 669.

³⁷ Federal Çevre Dairesi'nin Almanya'daki su kaynakları yönetimine ilişkin broşürü, Berlin 2010, 39.

³⁸ Örn. bkz. Heidelberg Belediyesi'nin 18.12.1980 tarihli kamusal atık su imha tüzüğü. <http://www.heidelberg.de/servlet/PB/menu/1105553/index.html> (08.11.2010).

1.) Birincil hukuka dayalı esaslar

Başlık XX Çevre, 191-193 maddeleri Avrupa Birliği
Çalışma Şekli Sözleşmesi (ABl. C 115/49 Tarih: 09.05.2008).

2.) İkincil hukuk (Alıntı):

İkincil hukuk dayalı çok sayıda mevzuatın üye ülkelerin milli su hukuku üzerinde doğrudan veya dolaylı etkisi vardır. Avrupa su politikasında üye ülkelere şartlar genelde yönetmelikler şeklinde getirilmektedir. Bir yönetmelik esasen üye ülkelere hitaben çıkarılmakta olup, üye ülkelerin milli mevzuatını uyarlamaya hizmet etmektedir. Yönetmelik, bununla belirlenen ve ulaşılmaması gereken hedefler açısından bağlayıcı niteliğe sahiptir. Ancak bunun hayata geçirilmesi için gereken yol ve tarzın seçimi üye ülkelere bırakılmaktadır. Aşağıda en önemli yönetmeliklerle ilgili kurulmuştur.

Su Çerçeve Yönetmeliği³⁹

Avrupa Parlamentosu'nun ve Konseyi'nin su politikası alanında topluluğun alacağı önlemler için çerçeve yaratılmasına yönelik 23 Ekim 2000 tarihli 2000/60/AT numaralı yönetmeliği, 22.12.2000 tarihli resmi gazete L 327/1.

Değiştirme hükümleri:

Avrupa Parlamentosu'nun ve Konseyi'nin su politikası alanında birincil maddelerin listesinin belirlenmesine ve 2000/60/AT numaralı yönetmeliğin (metin AEA için önemlidir) değiştirilmesine ilişkin 20 Kasım 2001 tarihli 2455/2001/AT numaralı kararı, 15.12.2001 tarihli resmi gazete L 331/1.

Avrupa Parlamentosu'nun ve Konseyi'nin 2008 su politikası alanında topluluğun alacağı önlemler için çerçeve yaratılmasına ilişkin 2000/60/AT numaralı yönetmeliğinin komisyona devredilen uygulama yetkileri açısından değiştirilmesine ilişkin 2008/32/AT numaralı 11. Mart tarihli yönetmeliği, 20.3.2008 tarihli resmi gazete L 81/60.

Avrupa Parlamentosu'nun ve Konseyi'nin 2009 karbon dioksitin jeolojik depolanmasına ve Konsey'in 85/337/AET numaralı yönetmeliği ile Avrupa Parlamentosu'nun ve Konseyi'nin 2000/60/AT, 2001/80/AT, 2004/35/AT, 2006/12/AT ve 2008/1/AT numaralı yönetmeliklerinin ve 1013/2006 numaralı (AT) karnamesinin (metin AEA için önemlidir) değiştirilmesine ilişkin 2009/31/AT numaralı 23 Nisan tarihli yönetmeliği, 5.6.2009 tarihli resmi gazete L 140/114.

Su politikası alanındaki en önemli yönetmeliklerden biri, Avrupa Su Çerçeve Yönetmeliği'dir. Avrupa Birliği (AB), bu yönetmelikle, suyun korunması ve kullanımına ilişkin olarak topluluğu bağlayıcı bir çerçeve çizmektedir.

³⁹Ayrıntılı bilgi için bkz. *Bohne* (ed.) Ansätze zur Kodifikation des Umweltrechts in der Europäischen Union: Die Wasserrahmenrichtlinie und ihre Umsetzung in nationales Recht, Berlin 2004.

Su Çerçeve Yönetmeliği 2000 yılında yürürlüğe girmiştir. Ana fikri ise, yerüstü sularının (akarsular, göller, kıyı suları, yeraltı suları) kullanılabilmesi ve değiştirilebilmesi, ancak bunun doğal suların ekolojik işlevlerinin bundan önemli oranda olumsuz etkilenmeyeceği ölçüde olması gerektiğidir. Ayrıca yerüstü sularının ancak nehir havzaları içerisinde sınır ötesi ve koordineli bir çalışmayla etkili biçimde yönetilebileceğinden yola çıkılmaktadır.⁴⁰

Yönetmeliğin ana hedefi, Avrupa Birliği'ndeki tüm doğal suların 2015 yılına kadar iyi bir duruma getirilmesidir. Bunda yönetmeliğin ağırlık verdiği noktalar, doğal suların korunması, durumlarının kötüleşmesinin önlenmesi, kalıcı su kullanımının teşviki, doğrudan doğal sulara bağlı karasal ekolojik sistemlerin ve sulak alanların mevcut durumlarının korunması ve iyileştirilmesi, ayrıca su baskınlarının ve kuraklığın etkilerinin azaltılmasıdır.⁴¹ Yönetmelik, buna ulaşılması amacıyla Avrupa'daki tüm yeraltı ve yerüstü sulara yönelik çevresel hedefler belirlemektedir.⁴² İyi bir ekolojik doğal su kalitesine yönelik talepler çeşitli yerüstü su türleri için detaylıca anlatılmaktadır.

Yönetmeliğin diğer ana unsurları arasında, 2015 yılına kadar konan hedeflere ulaşmak amacıyla, AB'ye üye ülkelerin, havzaların kapsamlı analizi ve kamunun da dahil edilmesi suretiyle havzaya ilişkin yönetim planlarının ve önlemlerin hazırlanması ile yükümlü tutulmaları gelmektedir.⁴³

Avrupa Birliği'nin diğer yönetmelikleri Su Çerçeve Yönetmeliği'ni tamamlamakta ve daha açmaktadır.

Doğal Suların Korunması Yönetmeliği

Avrupa Parlamentosu'nun ve Konseyi'nin topluluk doğal sularına belirli tehlikeli maddelerin akıtılması yüzünden kirlenmeye ilişkin 4 Mart 2006 tarihli 2006/11/ AT numaralı yönetmeliği, 04.03.2006 tarihli resmi gazete L 64/52.

Doğal Suların Korunması Yönetmeliği'nin uygulama alanı, yerüstü içsular, karasuları ve AB'ye üye ülkelerin iç kıyı sularıdır.⁴⁴ Ana hedef, (kara liste adı verilen) Liste I'deki maddelerin akıtılmasının önlenmesi ve (gri liste adı verilen) Liste II'deki maddelerin akıtılmasının azaltılmasıdır.⁴⁵ Doğal sular için zararlı maddeler Ek I'de ayrıntılı açıklanmıştır. Bunlar, toksisiteleri, uzun ömürlülükleri ve biyolojik birikmelerine göre ilgili listelerde sınıflandırılmaktadır.

Çevre Kalite Normları Yönetmeliği

Avrupa Parlamentosu'nun ve Konseyi'nin su politikası alanında çevre kalite normlarına ve Konsey'in 82/176/AET, 83/513/AET, 84/156/AET, 84/491/AET ve 86/280/AET yönetmeliklerinin değiştirilmesine ve ardından kaldırılmasına ve 2000/60/AT yönetmeliğinin değiştirilmesine ilişkin 16 Aralık 2008 tarihli 2008/105/AT numaralı yönetmeliği, 24.12.2008 tarihli resmi gazete L 348/84.

Yönetmelik Su Çerçeve Yönetmeliği'nin 4. maddesine ve burada anılan hedeflere dayanmaktadır. Birincil maddeler ve çevre ve insan sağlığı açısından önemli

⁴⁰ Ayrıca bkz. Madde 3 Su Çerçeve Yönetmeliği.

⁴¹ Madde 1 Su Çerçeve Yönetmeliği.

⁴² Madde 4 Su Çerçeve Yönetmeliği.

⁴³ Ayrıca bkz. Madde 5 v.d. Su Çerçeve Yönetmeliği.

⁴⁴ Madde 1 Doğal Suları Koruma Yönetmeliği.

⁴⁵ Madde 3 Doğal Suları Koruma Yönetmeliği.

derecede risk oluşturan diğer belirli maddeler için (Su Çerçeve Yönetmeliği Madde 16 uyarınca) çevre kalite normları tespit edilmektedir Amaç, yerüstü sularının iyi bir kimyasal duruma kavuşturulmasıdır.⁴⁶ Bu amaçla yoğunluk sınırları belirlenmiştir, yani ilgili maddelerin sudaki miktarı, belirli eşik değerleri (ya ortalama bir değer ya da bir maddenin mümkün olan azami yoğunluğu) aşamaz. AB'ye üye ülkeler, mevzuata riayet edilmesini kontrol etmekle yükümlüdür. Ayrıca her havza için işbu yönetmeliğin kapsadığı maddelerin emisyon, giriş ve kaybına yönelik bir envanter tutulmak zorundadır.⁴⁷

Yeraltı Suları Bağlaşık Yönetmeliği

Avrupa Parlamentosu'nun ve Konseyi'nin yeraltı sularının kirlenmesinin ve kötüleşmesinin önlenmesine ilişkin 12 Aralık 2006 tarihli 2006/118/ AT numaralı yönetmeliği, 27.12.2006 tarihli resmi gazete L 372/19.

Yeraltı Suları Bağlaşık Yönetmeliği, Su Çerçeve Yönetmeliği'nin 17 (1) ve (2) maddeleriyle bağlantılı görülmelidir. Yönetmelikle yeraltı sularının kirlenmesinin önlenmesine, mücadelesine ve sınırlandırılmasına yönelik özel önlemler belirlenmektedir.⁴⁸ Avrupa Birliği'nde yeraltı suları içme suyu tedarikinde ana kaynağı teşkil etmektedir. Yönetmelikle, değerli ve hassas bir doğal kaynak olan yeraltı sularının ve yeraltı sularına bağlı ekosistemin kötüleşmeye ve kimyasal kirlenmeye karşı korunmaları hedeflenmektedir. AB'ye üye ülkelerin yükümlülükleri, diğerlerinin yanısıra, yeraltı sularının kimyasal durumunun değerlendirilmesini, yeraltı suyu gövdesinde veya yeraltı suyu gövde gruplarında tehlikeli olarak sınıflandırılmış olan her bir zararlı maddenin, zararlı madde gruplarının veya kirlenme endikatörlerinin yoğunluğunda görülecek her önemli ve süregelen artma eğiliminin kontrol programı sayesinde saptanmasını, bundan hareketle bu değişikliğin çıkış noktalarının belirlenmesini ve zararlı maddelerin yeraltı sularına karışmasının önlenmesine veya sınırlandırılmasına yönelik önlemlerin sıralanmasını kapsamaktadır.⁴⁹

Yerel Atık Su Yönetmeliği

Konseyin yerel atık suların işleme tabi tutulmasına ilişkin 21 Mayıs 1991 tarihli 91/271/ AET numaralı yönetmeliği, 30.05.1991 tarihli resmi gazete L 135/40.

Değiştirme hükümleri:

Komisyunun Konseyin 91/271/AET numaralı yönetmeliğinin Ek I'de belirtilen bazı taleplerle bağlantılı olarak değiştirilmesine ilişkin 27 Şubat 1998 tarihli 98/15/AT numaralı yönetmeliği, 07.03.1998 tarihli resmi gazete L 67/29.

Yerel atık su, susal ekosistemlerin ötrofikasyonuna büyük ölçüde katkıda bulunmaktadır. Yerel Atık Su Yönetmeliği, yerel atık suların toplanması, işleme alınması ve akıtılması ile belirli sanayi sektörlerinin atık sularının işleme alınmasını ve akıtılmasını kapsamaktadır. Yerel Atık Su Yönetmeliği'nin ana hedefi, yeterince temizlenmemiş yerel atık suların akıtılması yüzünden çevrenin zarar görmesinin önüne geçmektir.⁵⁰ AB'ye üye ülkelere atık su işleme konusunda çeşitli şartlar

⁴⁶ Madde 1 Çevre Kalite Normları Yönetmeliği.

⁴⁷ Madde 5 Çevre Kalite Normları Yönetmeliği.

⁴⁸ Madde 1 Yeraltı Suları Bağlaşık Yönetmeliği.

⁴⁹ Ayrıca bkz. Madde 3 v.d. Yeraltı Suları Bağlaşık Yönetmeliği.

⁵⁰ Madde 1 Yerel Atık Su Yönetmeliği.

konmaktadır. Üye ülkelerin görevleri, diğerlerinin yanısıra kanalizasyon,⁵¹ biyolojik arıtma tesisleri kurulmasını,⁵² özellikle (önceden ilan edilen) hassas bölgelerde⁵³ daha kapsamlı bir temizliğe gidilmesini veya akıtma işlemlerinin kontrolünü ve iznini kapsamaktadır.⁵⁴

Nitrat Yönetmeliği

Konseyin doğal suların tarımsal kaynaklardan nitratla kirlenmesinin önlenmesine ilişkin 12 Aralık 1991 tarihli 91/676/AET numaralı yönetmeliği, 31.12.1991 tarihli resmi gazete L 375/1.

Değiştirme hükümleri:

Avrupa Parlamentosu'nun ve Konseyi'nin komisyonun yasal hükümlerde öngörülen ve AT Sözleşmesi'nin 251. maddesinde belirtilen prosedürün geçerli olduğu uygulama yetkilerini icrasında desteklenmesine yönelik komisyonlar hakkındaki hükümlerin 1999/468/AT numaralı konsey kararına uyarlanmasına ilişkin 29 Eylül 2003 tarihli 1882/2003 numaralı kararnamesi (AT), 31.10.2003 tarihli resmi gazete L 284/1.

Avrupa Parlamentosu'nun ve Konseyi'nin sözleşmenin 251. maddesinde belirtilen prosedürün geçerli olduğu bazı yasal hükümlerin denetimli düzenleyici prosedür açısından 1999/468/AT numaralı konsey kararına uyarlanmasına — denetimli düzenleyici prosedüre uyarlanması — ilişkin 22 Ekim 2008 tarihli 1137/2008 numaralı kararnamesi (AT), İlk kısım 21.11.2008 tarihli resmi gazete L 311/1.

Doğal sulardaki nitrat oranı, AB'ye üye ülkelerin pek çoğunda yoğun tarımsal üretim yöntemleri yüzünden artmaktadır. Nitrat Yönetmeliği, doğal suların tarımsal kaynaklardan nitratla kirlenmesinin azaltılmasını ve daha fazla kirlenmesinin önlenmesini amaçlamaktadır.⁵⁵ Yönetmelik, bu amaca ulaşmak için, AB'ye üye ülkelere bir dizi önlem ileri sürmektedir. Bu önlemler, kirlenen veya kirlenebilecek doğal suların belirlenmesi, daha önceden belirlenen tehlike altındaki bölgelerin⁵⁶ ilan edilmesi, tarımda uzman bir uygulama yolunda kuralların sıralanması veya eylem programlarının hazırlanması gibi hususları kapsamaktadır.⁵⁷

Yüzülen Sular Yönetmeliği

Avrupa Parlamentosu'nun ve Konseyi'nin yüzülen suların kalitesine ve yönetimine ve 76/160/AET numaralı yönetmeliğin kaldırılmasına ilişkin 15 Şubat 2006 tarihli 2006/7/AT numaralı yönetmeliği, 4.3.2006 tarihli resmi gazete L 64/37.

Yüzülen Sular Yönetmeliği, Su Çerçeve Yönetmeliği'ni tamamlayıcı nitelikte olan bir diğer yönetmeliktir. Uygulama alanı, „yüzülen su" veya yüzme bölgeleri olarak kullanılan tüm yerüstü sularını kapsamaktadır. Yönetmeliğin amacı çevrenin korunması, kalitenin yükseltilmesi ve insan sağlığının korunmasıdır. Yüzülen suların kalitesinin kontrolüne, sınıflandırılmasına ve değerlendirilmesine, yüzülen suların

⁵¹ Madde 3 Yerel Atık Su Yönetmeliği.

⁵² Ayrıca bkz. Madde 2 (8): „İkincil işlem" Yerel Atık Su Yönetmeliği Madde 4 ile bağ. ol.

⁵³ Madde 5 (2) Yerel Atık Su Yönetmeliği.

⁵⁴ Ayrıca bkz. Madde 5, 6, 14 Yerel Atık Su Yönetmeliği.

⁵⁵ Madde 1 Nitrat Yönetmeliği.

⁵⁶ Madde 3 Nitrat Yönetmeliği.

⁵⁷ Madde 4 Nitrat Yönetmeliği.

kaliteleri bakımından yönetim önlemlerine ve yüzülen suların kalitelerine ilişkin kamuya bilgi hazırlanmasına yönelik hükümler belirlenmekte ve ayrıntılı olarak açıklanmaktadır.⁵⁸

İçme Suyu Yönetmeliği

Konseyin insanların kullandığı suların kalitesine ilişkin 03 Kasım 1998 tarihli 98/83/AT numaralı yönetmeliği, 05.12.1998 tarihli resmi gazete L 330/32.

Yönetmelik, insanların kullandığı içme suyunun önemi bakımından içme suyu için başlıca kalite standartlarını düzenlemektedir. Ana hedef, insan sağlığının korunmasıdır. Ayrıca içme suyunun temiz ve içilebilir olması da sağlanmalıdır.⁵⁹ Bu amaçla AB'ye üye ülkelerde içme suyu için sağlık ve arılık parametreleri (biyolojik, kimyasal ve radyoaktivite parametreleri) konmaktadır. AB'ye üye ülkeler, içme suyunun mikroorganizmalar, parazitler veya diğer maddeler yüzünden insan sağlığı açısından potansiyel tehlike oluşturmamasını sağlamakla yükümlüdürler.⁶⁰ Bunun için suyun kalitesinin gözlemlenmesi ve düzenli olarak kontrol edilmesi gerekmektedir.⁶¹ Ayrıca AB'ye üye ülkelerde içme suyu belirli asgari şartlara uygun olmak zorundadır. AB'ye üye ülkeler, ilgili parametrelerin değerlerini kendileri belirlemektedirler. Ancak bunlar yönetmelik ekinde belirtilen değerlerin altında olamazlar.⁶² Ancak bazı durumlarda bu değerlerden sapma mümkündür.⁶³ İnsan sağlığının potansiyel bir tehlike altında olması durumunda, tüm parametre değerlerine riayet edilmiş olsa bile, içme suyunun kullanıma sunulması veya kullanımı yasaklanmak veya sınırlandırılmak zorundadır.

Su Baskını Yönetmeliği

Avrupa Parlamentosu'nun ve Konseyi'nin su baskını riskinin değerlendirilmesine ve yönetimine ilişkin 23 Ekim 2007 tarihli 2007/60/ AT numaralı yönetmeliği, 06.11.2007 tarihli resmi gazete L 288/27.

Su baskınları son yıllarda pek çok Avrupa ülkesinde giderek artan sorunlara yol açmış bulunmaktadır. Nehirlerin giderek daha geniş kullanımı, yönetimi ve engellenmesi yüzünden doğal su baskını riski daha da artmıştır. Su Baskını Yönetmeliği'nin hedefi, su baskınlarının kalıcı neticelerinin azaltılmasıdır.⁶⁴ Su baskını riskiyle mücadeleyi öngörmektedir. Üye ülkelerin görevi, su baskını riskinin⁶⁵ değerlendirilmesinin yanısıra havzalar için su baskını tehlike ve risk haritalarının⁶⁶ ve ayrıca kamunun da dahil edilmesi suretiyle su baskını risk yönetimi planlarının⁶⁷ hazırlanmasını kapsamaktadır.

⁵⁸ Ayrıca bkz. Madde 1 Yüzülen Sular Yönetmeliği.

⁵⁹ Madde 1 İçme Suyu Yönetmeliği.

⁶⁰ Madde 4 İçme Suyu Yönetmeliği.

⁶¹ Madde 7 İçme Suyu Yönetmeliği.

⁶² Madde 5 İçme Suyu Yönetmeliği.

⁶³ Ayrıca bkz. Madde 9 İçme Suyu Yönetmeliği.

⁶⁴ Madde 1 Su Baskını Yönetmeliği.

⁶⁵ Madde 4, 5 Su Baskını Yönetmeliği.

⁶⁶ Madde 6 Su Baskını Yönetmeliği.

⁶⁷ Madde 7 v.d. Su Baskını Yönetmeliği.

Uluslararası İşbirliği

Almanya, çok sayıda uluslararası havza komisyonunun üyesidir. Bu faaliyetler devletlerarası hukuka dayalı bağlayıcı sözleşmeler temelinde yürütülmektedir. Bunda akarsuların ve göllerin kapsamlı sınırötesi yönetimi uluslararası havza ve göl komisyonları çerçevesinde gerçekleşmektedir.

Başta Su Çerçeve Yönetmeliği olmak üzere Avrupa hukuku burada da önemli bir rol oynamaktadır. Havza komisyonları, Su Çerçeve Yönetmeliği'nin ilgili nehir havzalarında hayata geçirilmesini koordine etmekte ve bu faaliyetlerde görev almaktadır.

Almanya, aşağıdaki komisyonlarda aktif biçimde görev almaktadır:

1) Ren/ Uluslararası Ren Nehrini Koruma Komisyonu (<http://www.iksr.org>)

Ren Nehrini Koruma Sözleşmesi (imzalanma tarihi: 12 Nisan 1999, yürürlüğe girme tarihi: 1 Ocak 2003) [2000] OJL289/31.

Diğer önemli hükümler:

Kloridler Yüzünden Kirlenmeye Karşı Ren Nehrini Koruma Sözleşmesi (imzalanma tarihi: 3 Aralık 1976, yürürlüğe girme tarihi: 5 Temmuz 1985) 1404 UNTS 59.

Kloridler Yüzünden Kirlenmeye Karşı Ren Nehrini Koruma Sözleşmesi Ek Protokolü (karar tarihi: 25 Eylül 1991, yürürlüğe girme tarihi: 1 Kasım 1994) 1840 UNTS 372.

Ren nehri Avrupa'da ekonomik açıdan en önemli nehirlerden birisidir. Kullanımı çok amaçlıdır. Ren nehrinin korunmasına ilişkin işbirliği 1950'li yıllara kadar uzanmaktadır. Önceleri Ren nehri kıyısında yer alan ülkeler arasındaki gayri resmi işbirliğinden sonra 1963 yılında Uluslararası Ren Nehrini Koruma Komisyonu (IKSR) kurulmuştur. Avrupa Birliği de IKSR'ye oldukça erken bir tarihte katılmıştır (1976). IKSR, bir nehrin korunmasına yönelik olarak kurulan ilk komisyonlardan biri olmuştur. Onun faaliyetleri, diğer nehir komisyonlarına örnek teşkil etmiştir. Üyeleri, Fransa, Almanya, Lüksemburg, Hollanda, İsviçre ve Avrupa Komisyonu'dur.

IKSR Organizasyonu:

Ren Bakanlar Konferansları IKSR'nin siyasi karar organını teşkil etmektedir. Doğal sulardan sorumlu bakanların toplantılarında ülkelere düşen görevler üzerinde görüşülmekte ve IKSR'nin görev ve hedefleri saptanmaktadır. Bu toplantılar düzenli olmayan aralıklarla yapılmaktadır. IKSR bünyesinde üye ülkelerin bakanlık memurları görev almaktadır. Başkanlık her 3 yılda bir değişmektedir. Yılda bir kez yapılan genel kurulda IKSR kararları alınır. Kararlar oy birliğiyle alınırken, çekimser oylar karar alınmasını engellemez. Sözleşme tarafları, kararları kendi ülkelerinde hayata geçirmekle yükümlüdür. Genel kurul toplantıları strateji grubu tarafından hazırlanır. Su kalitesi ve emisyonlar, su baskını, ekoloji ve ekonomi alanları için strateji grubuna uzmanlık desteği veren çalışma ve uzmanlar grupları oluşturulmuştur. IKSR'ye Almanya Koblenz'te yerleşik küçük çaplı bir sekreteryaya destek olmaktadır.⁶⁸

⁶⁸ Havza komisyonları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. *UNECE, Capacity for Water Cooperation in Eastern Europe, Caucasus and Central Asia: River Basin Commissions and Other Institutions for Transboundary Water Cooperation*, New York 2009.

IKSR, bir nehrin korunmasında nehir kenarı devletleri arasındaki işbirliğinin başarılı bir örneği olarak nitelendirilebilir. Başarılı eylem planları sayesinde — özellikle de Ren eylem planı (1987), Su baskını eylem planı (1998), Som balığı 2000 Programı ve ilk 1987 Ren eylem planının yerini alan Ren 2020 Programı — ve 1980'li yılların sonundan bu yana uygulanan yönetim önlemleri sayesinde Ren nehrinin 1970'li yıllarda çok kötü olarak nitelenen durumu düzeltilebilmiştir. Ren nehri kıyısında yer alan ülkeler arasındaki başarılı işbirliğinin bir göstergesi olarak, som balığının geri dönüşü gösterilmektedir. Ren ülkelerinin işbirliği, daha sonra 1999 yılında Ren Nehrinin Korunması Sözleşmesi ile kapsamlı bir hukuki temele kavuşturulmuştur. Ren nehrinin korunmasına yönelik uluslararası işbirliği, günümüzde artık sadece Ren nehrinin korunmasına değil, Ren nehrinin çevre koruma temelinde kalıcı kullanımına ve kapsamlı yönetimine de fokuslanmıştır.⁶⁹

Ren Nehrinin Korunması Sözleşmesi'nin yanısıra 1991 tarihli ek protokol ile bağlantılı olarak 1976 tarihli "Klorür Sözleşmesi"nin de anılması gerekmektedir. Bu sözleşmeler klorürün Ren nehrine akıtılmasına ilişkindir. Yıllar süren görüşmeler ve bunların neticesinde pek de başarılı olmayan bir düzenleme girişiminden sonra - yani 1976 tarihli "Klorür Sözleşmesi" - Ren nehrinin klorürle kirlenmesi sorununa Ren nehri kenarında yer alan devletler arasında bir çözüm bulunabilmiştir. 1991 tarihli ek protokolde Fransa, klorürün Ren nehrine akıtılmasının azaltılmasını taahhüt etmiştir. Ayrıca Ren nehrindeki klorür için belli yoğunluk limitleri belirlenmiştir. Bu limitin aşılması hâlinde, akıtmanın durdurulması ve fazla klorürün depolanması zorunludur. Hollanda da, alt nehir kenarı ülkesi olarak sorunun çözümüne katkıda bulunmaya hazır olduğunu beyan etmiştir. Masraflar, Ren nehri kenarında yer alan devletler arasında orantılı olarak paylaşılmaktadır. Fransa ve Hollanda arasındaki bilanço kontrol anlaşmazlıkları, Daimi Arbuluculuk Konseyi nezdinde ihtilafların halli prosedürü ile çözülmüştür.

⁶⁹ Ayrıca bkz. *Nollkaemper*, 'The Evolution of the Regime for the River Rhine', in Subedi (ed.) *International Watercourses Law for the 21st Century: The Case of the River Ganges Basin*, Ashgate 2005, 151-66; *Kamminga*, 'Who Can Clean Up the Rhine: The European Community or the International Rhine Commission?', in Zacklin/ Cafilisch (eds) *The Legal Regime of International Rivers and Lakes*, The Hague 1981, 371-87; *Lammers*, 'The Rhine: Legal Aspects of the Management of a Transboundary River', in Verwey (ed.) *Nature Management and Sustainable Development*, Amsterdam 1989, 440-57; *Durner*, 'Die Sandoz-Katastrophe und das Umwelt-(Völker-)Recht: Ein Rückblick nach 20 Jahren', 93 *Jahrbuch des Umwelt- und Technikrechts*, Berlin 2007, 7-30; *Tiroch*, 'Rhine River' in Wolfrum (Ed.), *The Max Planck Encyclopedia of Public International Law*, Oxford University Press, 2008, online Edition (forthcoming).

2) Tuna/Uluslararası Tuna Nehrini Koruma Komisyonu (<http://www.icpdr.org>)

Tuna Nehrini Koruma ve Kalıcı Kullanımı İşbirliği Sözleşmesi (imzalanma tarihi: 29 Haziran 1994, yürürlüğe girme tarihi: 22 Ekim 1994) (1996) Resmi gazete II 874.

Tuna nehri Avrupa'nın ikinci büyük nehridir. Farklı siyasi ve ekonomik yapıdaki çok sayıda ülkeden geçmektedir. Tuna ülkelerinin işbirliğinin hukuki temelini Tuna Nehrini Koruma Sözleşmesi teşkil etmektedir. Sözleşme 1994 yılında imzalanarak aynı yıl yürürlüğe girmiştir. Tuna Nehrini Koruma Sözleşmesi'nin ana görevi, Tuna'nın ve havzasındaki doğal suların kalıcı ve adil kullanımının sağlanmasıdır. Konulan görevlerin yerine getirilmesi amacıyla Uluslararası Tuna Nehrini Koruma Komisyonu (IKSD) hayata geçirilmiştir. IKSD'ye Viyana'da yerleşik bir sekreteryaya destek olmaktadır. IKSD'nin üyeleri şunlardır: Bosna-Hersek, Bulgaristan, Almanya, Hırvatistan, Moldova, Montenegro, Avusturya, Romanya, Sırbistan, Slovakya, Slovenya, Çek Cumhuriyeti, Ukrayna, Macaristan ve Avrupa Birliği.

Tuna Nehrini Koruma Sözleşmesi, Ren Nehrinin Korunması Sözleşmesi'nin yanısıra Avrupa'da su yönetimi alanında uluslararası işbirliği için en önemli bölgesel araçlardan biridir. Sözleşme, su hukukunun geçerli ilkelerine dayanmaktadır. Tuna'nın kalıcı ve adil kullanımının sağlanması ve çevrenin korunması ön planda gelmektedir. Ancak sözleşme taraflarına bilgilendirme, işbirliği veya karşılıklı yardım yükümlülüğü gibi daha başka yükümlülükler de getirilmektedir.⁷⁰

Ancak Almanya'nın uluslararası işbirliği, Almanya'nın bu iki önemli nehriyle sınırlı kalmamaktadır. Almanya ayrıca aşağıdaki komisyonların üyesi olup, bu komisyonlarda aktif biçimde görev almaktadır:

3) Elbe/Uluslararası Elbe Nehrini Koruma Komisyonu (<http://www.ikse-mkol.org>)

Uluslararası Elbe Nehrini Koruma Komisyonu Sözleşmesi (tamamlanma tarihi: 8 Ekim 1990) [1991] OJ L321/25.

4) Oder/ Uluslararası Oder Nehrini Kirlenmeye Karşı Koruma Komisyonu (<http://www.mkoo.pl>)

Uluslararası Oder Nehrini Koruma Komisyonu Sözleşmesi (imzalanma tarihi: 11 Nisan 1996) <<http://www.mkoo.pl/index.php?mid=1&aid=7>>.

5) Maas/Uluslararası Maas Komisyonu (<http://www.cipm-icbm.be>)

Uluslararası Maas Sözleşmesi (imzalanma tarihi: 3 Aralık 2002, yürürlüğe girme tarihi: 1 Aralık 2006) <http://www.cipm-icbm.be/files/files/accord_gand_d.pdf>.

⁷⁰ Ayrıca bkz. *Zeilinger*, 'Danube River', Wolfrum (Ed.), *The Max Planck Encyclopedia of Public International Law*, Oxford University Press, 2008, online Edition.

6) Moselle ve Saar/Uluslararası Moselle ve Saar Nehirlerini Koruma Komisyonları (<http://www.iksms-cipms.org>)

Uluslararası Moselle Nehrini Kirlenmeye Karşı Koruma Komisyonu Kurulmasına İlişkin Protokol (imzalanma tarihi: 20 Aralık 1961, yürürlüğe girme tarihi: 1 Temmuz 1962) 940 UNTS 211.

Uluslararası Saar Nehrini Kirlenmeye Karşı Koruma Komisyonu Kurulmasına İlişkin Federal Almanya ve Fransa Hükümetleri Arasında Yapılan Protokol (Uluslararası Moselle Nehrini Kirlenmeye Karşı Koruma Komisyonu Kurulmasına İlişkin Protokol, 20 Aralık 1961) <http://www.iksms-cipms.org/servlet/is/399/Saarprotokoll%20_dt.pdf>.

Uluslararası Sekreteryaya Kurulmasına İlişkin Tamamlayıcı Protokol (Almanya ve Fransa Arasında Uluslararası Moselle ve Saar Nehirlerini Koruma Komisyonu İşbirliğine İlişkin Ek Protokol, 22 Mart 1990) <http://213.139.159.34/servlet/is/399/Ergaenzendes_Protokoll.pdf>.

7) Konstanz Gölü/ Uluslararası Konstanz Gölü Doğal Suları Koruma Komisyonu (<http://www.igkb.de/>)

Konstanz Gölü'nü Kirlenmeye Karşı Koruma Sözleşmesi (Konstanz Gölü'nü Kirlenmeye Karşı Koruma Sözleşmesi, imzalanma tarihi: 27 Ekim 1960, yürürlüğe girme tarihi: 10 Kasım 1961) Resmi gazete No 289/1961 (Avusturya).

Konstanz Gölü'nden Su Alımını Düzenleyici Sözleşme (Final Protokol ile) (imzalanma tarihi: 30 Nisan 1966, yürürlüğe girme tarihi: 25 Kasım 1967) 620 UNTS 191.

Su yönetimine ilişkin diğer uluslararası düzenlemeler

Su, uluslararası sınır tanınamakta olup, doğal suların sorumluluğu sınırlar ötesidir. Avrupa hukukunun yanısıra sınırötesi nehir ve göllerin kullanımına dair devletlerarası hukuka dayalı bazı düzenlemelerin de dikkate alınması gerekmektedir. İlişikte sınırötesi yeraltı sularının kullanımı ile ilgili kurulmaktadır.

Uluslararası Akarsuların Ulaşım Dışı Kullanımına İlişkin Sözleşme (kararlaştırma ve imzaya açma tarihi: 21 Mayıs 1997, henüz yürürlüğe girmemiştir) (1997) 36 ILM 700.

Uluslararası Akarsuların Ulaşım Dışı Kullanımına İlişkin Sözleşme (*Uluslararası Akarsuların Ulaşım Dışı Kullanımına İlişkin Sözleşme, BM Akarsu Sözleşmesi*) Mayıs 1997 tarihinde Birleşmiş Milletler tarafından kararlaştırılmıştır. Sözleşme, sınırötesi nehir ve göllerin kullanımına, yönetimine ve korunmasına ilişkin çerçeve sunmaktadır. Bununla belirlenen kurallara yol açan ve öncü olan, 1970 yılında BM Genel Kurulu tarafından uluslararası akarsuların ulaşım dışı kullanımı konusunda uğraşmakla görevlendirilen Uluslararası Hukuk Komisyonu'nun (ILC) *Uluslararası Akarsular Taslak Maddeleri*(1994) olmuştur.

Sözleşme, aynı doğal suyu paylaşan ülkelerin bunu eşit şekilde kullanabilmelerini öngörmektedir. Bunu yaparken civar ülkelere hasarın önlenebileceği şekilde kalıcı ve çevreyi koruyucu kullanım talep edilmektedir.⁷¹ Ayrıca bu ülkeler işbirliğiyle yükümlü tutulmakta ve örneğin ortak yönetim mekanizmaları hazırlamaları ve su kalitesine ilişkin ortak standartlarda uzlaşmaları istenmektedir.⁷²

Sözleşme, bir çerçeve sözleşme olarak görülmektedir. Yani sözleşmeye imza atan devletlerin beraberce somut şartlar hazırlayabilmeleri amacıyla prosedür öne süren hukuki bir çerçeve çizmektedir.

Sözleşme, Almanya tarafından 13.08.1998 tarihinde imzalanmıştır.

UNECE Sınırötesi Akarsu ve Uluslararası Göllerin Korunmasına ve Kullanımına İlişkin Sözleşme (ekleriyle beraber) (tamamlanma tarihi: 17 Mart 1992, yürürlüğe girme tarihi: 6 Ekim 1996) 1936 UNTS 269.

Sınırötesi Akarsu ve Uluslararası Göllerin Korunmasına ve Kullanımına İlişkin Sözleşmenin 25 ve 26. maddelerinde değişiklikler (tamamlanma tarihi: 28 Kasım 2003, henüz yürürlüğe girmemiştir) ECE/MP.WAT/14.

Mayıs 1992 tarihinde Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomi Komisyonu'na üye ülkeler (United Nations Economic Commission for Europe, UNECE) Sınırötesi Akarsu ve Uluslararası Göllerin Korunmasına ve Kullanımına İlişkin Sözleşmeyi (Convention on the Protection and Use of Transboundary Watercourses and International Lakes) kabul etmişlerdir. Bu 1996 yılında yürürlüğe girmiş olup, Avrupa ve komşu bölgelerdeki sınırötesi nehir, göl ve sulak alanların ortaklaşa yönetimini ve korunmasını düzenlemektedir.

UNECE Sözleşmesi de bir çerçeve sözleşme olup, sınırötesi yerüstü ve yeraltı su gövdelerinin korunmasına ilişkin yerel, milli ve bölgesel önlemlerin güçlendirilmesini ve bunların ekolojik kalıcı kullanımının sağlanmasını hedeflemektedir.⁷³ Sözleşme bunda özellikle civar ülkeler tarafından „joint bodies" kurulmasını öngörmektedir.⁷⁴

Sözleşme, Almanya tarafından 18.03.1992 tarihinde imzalanmış 30.01.1995 tarihinde onaylanmıştır.⁷⁵

2003 yılında UNECE Sözleşmesi'nde yapılan değişiklik UNECE bölgesi dışındaki devletlerin de sözleşmeye katılmasına olanak sağlamaktadır. Değişikliğin yürürlüğe girmesiyle öncelikle örn. Irak, İran veya Suriye gibi UNECE bölgesine sınır olan ülkelerin katılımı mümkün olacaktır.

⁷¹ Ayrıca bkz. Madde 5, 7 BM Akarsu Sözleşmesi.

⁷² Ayrıca bkz. Madde 8, 21 BM Akarsu Sözleşmesi.

⁷³ Ayrıca bkz. *Proelß*, Graf Vitzthum (Yyn.), *Völkerrecht*, 5. Baskı, Berlin 2010, 473.

⁷⁴ Madde 9 II UNECE Sözleşmesi.

⁷⁵ Resmi gazete 1994 II, 2334.

UNECE Sınırötesi Akarsu ve Uluslararası Göllerin Korunmasına ve Kullanımına İlişkin 1992 Sözleşmesinin Su ve Sağlık Protokolü (kararlaştırma tarihi: 17 Haziran 1999, yürürlüğe girme tarihi: 4 Ağustos 2005) 2331 UNTS 202.

UNECE Sınırötesi Akarsu ve Uluslararası Göllerin Korunmasına ve Kullanımına İlişkin 1992 Sözleşmesinin Su ve Sağlık Protokolü, su yönetiminin iyileştirilmesi ve sudan kaynaklanan hastalıklarla mücadele sayesinde sağlığın teşvikine yönelik uluslararası bir sözleşmedir. Sözleşme tarafları özellikle tüm halk için temiz içme suyuna erişim ve hazır atık su imhası için çaba harcamaktadır.⁷⁶

Protokolün önemli bir unsuru, sözleşme taraflarının 6. madde uyarınca mevcut olan ve sudan kaynaklanan hastalıklarda daha yüksek bir koruma derecesine ulaşılması için standartlarda milli ve/veya yerel hedeflerin ve ilgili hizmet seviyesinin belirlenmesi ve ilan edilmesi yükümlülüğüdür. Bu hedeflerin insan sağlığının ve ekosistemlerin kalıcı gelişme ilkelerine uygun korunacağı bir su yönetimini mümkün kılması gerekmektedir.⁷⁷

Sözleşme, Almanya tarafından 17.06.1999 tarihinde imzalanmış 15.01.2007 tarihinde onaylanmıştır. Almanya zaten uzun süredir protokolün koyduğu hedefleri hayata geçirmekte olup, böylece protokolün yürürlüğe girmesi, geçerli hukukta değişiklik yapılmasını gerektirmemiştir.⁷⁸

Uluslararası teamül hukuku

Federal Almanya Cumhuriyeti, uluslararası sözleşmelerden doğan yükümlülüklerle paralel olarak bu alanda yürürlükteki uluslararası teamül hukukuna da bağlıdır. Bunlar arasında örneğin önemli derecede sınırötesi zarar yasağı ve sınırötesi kaynakların dengeli ortak kullanımı gelmektedir.⁷⁹

Ayrıca hukuki açıdan bağlayıcı olmasalar da kısmen uluslararası teamül hukukunu da ifade eden bir dizi düzenleme de mevcuttur. Bu „*soft law Standards*” adı verilen hukuki standartların devletlerarası hukuktaki etkisini küçümsemek gerekir. Bunların devletlerin tutumuna ve uluslararası teamül hukukunun gelişimine kısmen büyük etkisi olmaktadır. O nedenle bunları aşağıda kısaca sıralamakta fayda vardır.

⁷⁶ Ayrıca bkz. Madde 6 I UNECE Sınırötesi Akarsu ve Uluslararası Göllerin Korunmasına ve Kullanımına İlişkin 1992 Sözleşmesinin Su ve Sağlık Protokolü.

⁷⁷ Madde 6 I UNECE 1992 Sınırötesi Akarsu ve Uluslararası Göllerin Korunmasına ve Kullanımına İlişkin 1992 Sözleşmesinin Su ve Sağlık Protokolü.

⁷⁸ Bkz. <http://www.bundesregierung.de/Content/DE/Archiv16/Artikel/2005/12/2005-12-20-wasservorkommen-der-erde-schonen.html> (19.11.2010).

⁷⁹ Proelß, Graf Vitzthum (Yyn.), *Völkerrecht*, 5. Baskı, Berlin 2010, 454 v.d.

1. Helsinki kuralları

International Law Association (Uluslararası Hukuk Derneği - ILA) 'Helsinki Rules on the Uses of the Waters of International Rivers' International Law Association (ed) *Report of the Fifty-Second Conference: Helsinki: 14-20 Ağustos 1966* (ILA Londra 1967) 484.

International Law Association'ın (Uluslararası Hukuk Derneği'nin - ILA)⁸⁰ 1966 tarihli *Uluslararası Nehir Sularının Kullanımına İlişkin Helsinki Kuralları* adı verilen bu kurallar, uluslararası akarsuların ulaşım içi ve ulaşım dışı kullanımına dair hukuk alanında ilk kodifikasyon taslağını teşkil etmekteydi.⁸¹ Taslak makul kullanım prensibinden çevre kirliliği sorunsalına ve uzlaşma mekanizmalarına kadar ilk kez su hukukunun tüm önemli ilkelerini içermekte olup, böylelikle bu alanda hukuki gelişime önemli katkıda bulunmaktadır.⁸²

2. Berlin kuralları 2004

International Law Association (Uluslararası Hukuk Derneği - ILA) 'Karar No 2/2004: Water Resources' in International Law Association (ed) *Report of the Seventy-First Conference: Berlin: 16-21 Ağustos 2004* (ILA Londra 2004) 15.

Yine ILA tarafından Ağustos 2004 tarihinde Berlin'de kabul edilen *Su Kaynaklarına İlişkin Berlin Kuralları*, *Helsinki Kuralları'nın* geliştirilmesi niteliğinde olup, tatlı su kaynaklarına ilişkin hem yürürlükteki hem de geliştirme aşamasında olan teamül hukukunu özetlemeyi amaçlamaktadır.⁸³

3. Ajanda 21

Çevre ve Gelişme 'Ajanda 21' BM Konferansı (14 Haziran 1992) UN Doc A/CONF.151/26/Rev 1 vol I, 9.

Su yönetimi alanında önemli olan bir başka belge de Ajanda 21'dir. Ajanda 21, gelişme ve çevre politikasına ilişkin bir eylem programı olarak nitelenebilir ve bu nedenle hukuki açıdan bir bağlayıcılığı yoktur. Ajanda 21, Rio de Janeiro'da 1992 yılında düzenlenen Çevre ve Gelişme Konferansı'nın neticesinde ortaya çıkmıştır. 18. Bölüm, „Tatlı su kalitesinin ve tatlı su kaynaklarının korunmasına ilişkin açıklamalar içermektedir: Su kaynaklarının kazanılmasına, yönetimine ve kullanımına ilişkin entegre çözümlerin uygulanması”.

⁸⁰ ILA kamu yararına faaliyet gösteren bir sivil toplum örgütü olup, amacı devletlerarası hukukun ve uluslararası özel hukukun yaygınlaştırılması ve geliştirilmesidir. Ayrıca bkz.: *Stein*, 'International Law Association', Wolfrum (Ed.), *The Max Planck Encyclopedia of Public International Law*, Oxford University Press 2009, online Edition.

⁸¹ *McCaffrey*, 'International Watercourses', Wolfrum (Ed.), *The Max Planck Encyclopedia of Public International Law*, Oxford University Press 2008, online Edition, 9.

⁸² *Oswald*, *Das Internationale Wasserrecht zwischen Konflikt und Kooperation: Die Entwicklung des Nilregimes*, Hamburg 1999, 129.

⁸³ Ayrıca bkz. Önsöz, *Su Kaynaklarına İlişkin Berlin Kuralları*.

Yeraltı sularının statüsü

UNGA Res 63/124 'The Law of Transboundary Aquifers' (11 December 2008) UN Doc A/RES/63/124.

Yeraltı suları çok önemli bir su kaynağını teşkil etmektedir. Ancak kısa bir süre öncesine kadar devletlerarası hukukta yeraltı sularına gereken önem verilmemişti.

BM Akarsu Sözleşmesi yeraltı sularının yerüstü sularıyla bağlantılı olması ve ortak bir yere akması durumunda olmak üzere sınırlı bir ölçüde yeraltı sularını da kapsamaktadır.⁸⁴ Bu dar tanımlama yüzünden yerüstü sularından bağımsız olan önemli yeraltı suyu kaynakları gözönüne alınmamaktadır. Ayrıca yeraltı suları ve yerüstü suları, birbirleriyle bağlantılı olsalar bile, mutlaka aynı yere akmak zorunda değildir. Bunun ötesinde *BM Akarsu Sözleşmesi'nde* genel olarak yerüstü suları ön plandadır . Akiferlerin özel hidrojeolojik nitelikleri bu bağlamda gereken ölçüde gözönüne alınmamaktadır.

Uluslararası düzeyde önemli bir adımı ise Uluslararası Hukuk Komisyonu'nun (ILC) 2008 tarihli *Sınırötesi Akiferler Taslak Maddeleri* teşkil etmektedir. Bunlar Birleşmiş Millet Genel Kurulu tarafından kabul edilmiştir. Taslak maddelerde yeraltı sularının önemi ve bunların kalıcı yönetimi teyit edilerek belirlenmiştir. Bunlar, adil ve makul kullanım ilkesine ve sınırötesi zarar yasağına dayanmaktadır.

Yeraltı suları bölgesel ve Avrupa düzeyinde UNECE Sözleşmesi'nde ve Su Çerçeve Yönetmeliği'nde daha kapsamlı biçimde gözönüne alınmaktadır⁸⁵.

⁸⁴ Ayrıca bkz. Madde 2 *BM Akarsu Sözleşmesi*.

⁸⁵ Bkz. *UNESCO-IHP, Atlas of Transboundary Aquifers, Paris 2009.*